

● Вісті з кафедр

ВІДНОВЛЕНО ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНУ ПІДГОТОВКУ СТУДЕНТІВ

З 1 вересня у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького розпочала роботу кафедра медицини катастроф та військової медицини, яка відновила підготовку офіцерів медичної служби запасу.

Наше сьогодні приховує у собі чимало загроз природного, техногенного і соціально-політичного походження, які можуть стати джерелом надзвичайних ситуацій у різних сферах життєдіяльності суспільства. Ці небезпеки сьогодні мають більш комплексний, взаємопов'язаний характер. Особливу загрозу для населення України становить воєнний конфлікт на сході нашої держави.

Надзвичайні ситуації (як у воєнний, так і в мирний час) можуть призвести до значної кількості постраждалих, які потребуватимуть негайної медичної допомоги та лікування. Якість надання цієї допомоги буде залежати передусім від достатньої кількості медичного і фармацевтичного персоналу, готувано підготовленого до роботи в екстремальних умовах.

Підготовку лікарів і провізорів до роботи в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу покладено на кафедри медицини катастроф та військової медицини вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів України. Це було законодавчо закріплено у Законі України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" та постанови Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 року "Про затвердження Положення про державну службу медицини катастроф" спільним наказом міністрів оборони, охорони здоров'я, освіти на науки України від 10 лютого 2003 року №31/68/53. Законодавством було передбачено, що навчання студентів за програмою офіцерів медичної служби запасу відбувалось на клінічних базах військово-медичної служби Збройних Сил України, а також цивільних закладів швидкої медичної допомоги і територіальних центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф. Це дозволяло готувати майбутніх лікарів і провізорів до роботи в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій як мирного, так і воєнного часу. Згадана програма підготовки офіцерів медичної служби запасу мала суттєві недоліки і потребувала вдосконалення, але на тогочасному етапі своє завдання вона виконувала.

У зв'язку зі зміною політичних пріоритетів та реформуванням Збройних Сил України було прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 26 липня 2006 року за № 1025 "Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів". Цією постановою в Україні було практично повністю ліквідовано систему підготовки медичного і фармацевтичного персоналу до роботи в умовах не лише воєнного часу, а й в умовах подолання наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час.

Сутність постанови Кабміну України за № 1025 суперечила законодавству України у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, яке базується на Конституції України, в основу якого покладено тезу про те, що кожен громадянин України має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха, застосування військових засобів ураження тощо. Відповідно до вимог чинного законодавства, МОЗ ра-

*Завідувач
кафедри
медицини
катастроф
та військової
медицини,
доцент
В.В. Чаплик*

зом із МО України та іншими центральними органами виконавчої влади були зобов'язані забезпечити гарантії реалізації цього права, зокрема, і шляхом належної підготовки медичного і фармацевтичного персоналу.

Організація медичного забезпечення населення в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час потребує достатньої кількості лікарів і фармацевтів, підготовлених до роботи в екстремальних умовах. Ця підготовка передбачає знання основних положень воєнно-польової хірургії, терапії, гігієни, епідеміології, технології ліків, основ військової медицини і фармації, військово-медичного забезпечення військ тощо. Відсутність такої підготовки у лікарів і провізорів призводить до того, що вони не зможуть ефективно працювати в умовах надзвичайних ситуацій.

Крім того, вибіркова ліквідація кафедр медицини катастроф і військової медицини не задовольняла існуючої потреби у фахівцях з військово-медичною і військово-фармацевтичною освітою. Складалося враження, що відповідальні посадові особи МО України, приймаючи згадану постанову, керувались не науково обґрунтованими розрахунками потреби у військово-медичному персоналі з метою забезпечення належної обороноздатності та безпеки держави, а виходили з сумних реалій сьогоднішнього – політичної нестабільності, недостатнього фінансування Збройних Сил і недалекого проголошеної необхідності тотального скорочення особового складу військово-медичної служби.

Одним із наслідків прийняття постанови КМУ від 26 липня 2006 року № 1025 "Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів" стала ліквідація кафедри медицини катастроф і військової медицини у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького. Слід відзначити, що ця кафедра безперервно існувала у нашій Alma Mater упродовж 60 років і не закривалась навіть тоді, коли були ліквідовані всі інші військові кафедри у західному регіоні України.

Кафедра була розміщена у Львівському гарнізоні, де сконцентровані всі військово-медичні заклади і установи, необхідні для забезпечення високої ефективності навчального процесу за всіма військово-обліковими спеціальностями: 1120 Центральний клінічний військовий госпіталь (тепер – Військово-медичний клінічний центр Західного регіону), стоматологічна поліклініка, санітарно-епідеміологічний загін, гарнізонний медичний склад, медичні пункти військових частин. Крім того, в 1120 ЦКВГ було створено клінічну базу ЛНМУ імені Данила Галицького, де проводилися практичні заняття для студентів з військової хірургії, терапії, епідеміології, гігієни та стоматології, а також військової фармації. Значна частина практичних занять із загальновійськових дисциплін проводилась на базі аеромобільного полку, дислокованого у Львові. Усе це дозволяло якісно проводити практичні заняття

і повністю виконувати навчальну програму табірної збору студентів у військах.

Після розформування кафедри основні зусилля її колективу були спрямовані на збереження і підтримання в належному стані навчально-матеріальної бази, зокрема, електрифікованих стендів, комплектів медичного майна, обладнання навчального медичного пункту і навчально-тренувального центру підготовки офіцерів медичної служби запасу, розгорнутого у спеціально спорудженій арочній будівлі площею 450 м².

З ініціативи Міністерства оборони України та відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 143 від 25 березня 2015 року "Про оптимізацію мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів" у 7 вищих медичних навчальних закладах держави відкрито кафедри військової підготовки медичного напрямку. Окрім Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, подібні кафедри відкрилися також на базі Буковинського державного медичного університету, Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, Дніпропетровської медичної академії, Івано-Франківського національного медичного університету, Одеського національного медичного університету, а також Української медичної стоматологічної академії.

Метою проведення військової підготовки у вишах є забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань необхідною кількістю військовонавчених громадян для виконання військового обов'язку в запасі, проходження військової служби за контрактом або за призовом осіб офіцерського складу, проходження служби у військовому резерві Збройних Сил та інших військових формувань, а також забезпечення реалізації права громадян на вибір професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військового обов'язку в запасі у мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

У Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького кафедра медицини катастроф та військової медицини відновила свою роботу з 1 вересня 2015 року за наказом ректора університету, члена-кореспондента НАМН України, професора Б.С. Зіменковського. Кафедру, яка розташовується на цокольному поверсі гуртожитку №7, забезпечено лекційною аудиторією, достатньою кількістю навчальних класів і лабораторій. У 2014-2015 роках проведено якісний ремонт усіх приміщень кафедри, закуплено нові

Колектив кафедри медицини катастроф та військової медицини. Фото Маркіяна ГРИНОВЦЯ

• У ЛНМУ імені Данила Галицького з метою покращання організації освітнього процесу з військово-медичної підготовки для студентів-медиків у навчальні плани внесено дисципліни: "Військова тактика", "Домедична допомога в екстремальних ситуаціях" (для студентів II курсу), "Основи організації медичного забезпечення населення і військ" (для студентів IV курсу), а також курси за вибором: "Загальна військова підготовка", "Медичний захист військ", "Військова токсикологія і радіологія".

• Вивчення дисциплін "Військова терапія", "Військова хірургія, травматологія, нейрохірургія", "Військова гігієна та епідеміологія" включено у програми викладання на V курсі відповідних дисциплін – "Внутрішня медицина", "Хірургія", "Травматологія і ортопедія", "Нейрохірургія", "Гігієна та екологія", "Епідеміологія".

• Питання військової фармації викладаються при вивченні дисциплін "Гігієна", "Клінічна фармація", "Організація та економіка фармації", "Фармакотерапія", "Аптечна технологія ліків" тощо.

• У робочі навчальні програми дисциплін "Медична психологія", "Соціальна медицина", "Організація та економіка охорони здоров'я" включено питання психологічної реабілітації та соціальної роботи з постраждалими під час військових дій.

• У програмах підготовки медичних фахівців для Збройних Сил України враховано характер поранень та отриманий досвід при проведенні антитерористичної операції.

меблі. Залишається актуальним питання про придбання для кафедри сучасного навчального обладнання.

Загальновійськову підготовку на кафедрі розпочали вивчати студенти других курсів медичних факультетів №1 і №2, придатних за станом здоров'я до військової служби – всього 109 осіб. Окрім того, за кафедрою закріплено елективні курси з навчальних дисциплін "Загальновійськова підготовка" та "Військова токсикологія і медична радіологія", заняття з яких проводяться за програмою, затвердженою МО і МОЗ України. Розроблено і затверджено тексти лекцій, практичних занять, тестових завдань та інших методичних документів.

На кафедрі збереглися досвідчені викладачі із загально-військової підготовки і тактики, військової токсикології, організації забезпечення військ медичним майном, проте відсутні викладачі з організації медичного забезпечення військ. У бібліотечі університету є достатня кількість підручників і навчальних посібників, які призначені для підготовки студентів за програмою офіцерів запасу, зокрема ті, які підготували і видали викладачі кафедри. Навчальні матеріали із загально-військової підготовки розміщені на сайті кафедри. Триває робота над розробкою методичних матеріалів, лекцій, рекомендацій для самостійної підготовки студентів з навчальної дисципліни "Організація медичного забезпечення військ", яка буде викладатись у наступному навчальному році.

Зарахування студентів для проходження військової підготовки здійснюється наказом ректора університету. Студентів, зарахованих для проходження військової підготовки, розподіляють за лекційними потоками і навчальними групами (взводами). Військова підготовка здійснюється у формі

(Закінчення на с. 6)

навчальних занять і практичної підготовки, самостійної роботи і контрольних заходів.

Згідно з навчальною програмою, після завершення вивчення військово-медичних навчальних дисциплін для студентів буде проведено 30-денний навчальний збір у військових частинах і державний комплексний іспит. Усі вони прийматимуть військову присягу, їм буде присвоєно військове звання молодшого лейтенанта медичної служби запасу.

Організація освітнього процесу з військово-медичної підготовки потребує відповідних нормативно-правових актів і документів МО України, які стосуються кількості студентів за військово-обліковими спеціальностями, залучених до військово-медичної підготовки за програмою офіцерів медичної служби запасу. На жаль, сьогодні такі документи відсутні. На кафедрі підготовлено відповідні документи щодо ліцензування діяльності з надання освітніх послуг з військової підготовки студентів за програмою офіцерів запасу, проте порядок ліцензування кафедр медицини катастроф і військової медицини до цього часу не визначений.

Основні напрями наукових досліджень кафедри скеровані на оптимізацію методів інфузійно-трансфузійної терапії і розробку комплексних трансфузійних пристроїв та оптимізацію методів надання медичної допомоги постраждалим із переломами кісток на догоспітальному і госпітальному етапах в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час. Розроблено методику лікування гострої ниркової недостатності із застосуванням простагландину E2, яка дозволяє знизити летальність хворих із 45% до 10,8% і яку впроваджено у практику охорони здоров'я. Працівниками кафедри отримано більше 10 патентів України на винаходи.

Триває плідна співпраця кафедри з медичною службою обласного управління з надзвичайних ситуацій щодо питань вивчення ресурсних можливостей Львівщини для надання медичної допомоги населенню у випадку надзвичайних ситуацій техногенного і природного походження. Наші викладачі спільно з Комітетом з наркотиків МОЗ України розробили і впровадили у практику охорони здоров'я інформаційно-пошукову систему "Наркотичні і психотропні засоби", що міс-

(Закінчення. Початок на с. 4-5)

ить понад 3000 синонімів наркотичних анальгетиків і психотропних речовин.

Кафедра співпрацює з Американсько-Українським Медичним Фондом (AUMF) – громадською некомерційною гуманітарною організацією, основним завданням якої є сприяння розвитку медичної освіти, медичної науки і технології. Крім того, діяльність AUMF спрямована на розвиток і зміцнення української медичної термінології, публікацію українських перекладів американських медичних підручників і словників, забезпечення передплати українських закладів охорони здоров'я і бібліотек на американські медичні журнали, що полегшує спілкування між українськими лікарями, науковцями і студентами з їхніми закордонними колегами.

У межах цієї співпраці кафедра брала активну участь у виданні наданого AUMF посібника для військових лікарів "Невідкладна військова хірургія", наукову редакцію якого здійснювали завідувач кафедри доцент В.В. Чаплик та доцент П.В. Олійник. У 2015 році AUMF розпочала роботу над своїм новим проектом – українським перекладом військово-медичної книги "Охорона психічного здоров'я в умовах війни" ("Combat and Operational Behavioural Health"), присвяченої проблемам психічного здоров'я у військових. Наукову редакцію перекладу здійснює доцент П.В. Олійник.

Наше сьогодні стало часом серйозного випробування для українських військових медиків. В умовах реформування Військово-медичної служби Збройних Сил України та зростаючих вимог до її фахівців надзвичайно актуальним є реформування системи військово-медичної освіти та науки. Саме над розв'язанням цього пріоритетного завдання і працює колектив відновленої кафедри медицини катастроф та військової медицини Львівського національного медичного університету – однієї з провідних кафедр подібного профілю в Україні.

В.В. ЧАПЛИК,

доцент, завідувач кафедри медицини катастроф та військової медицини.

П.В. ОЛІЙНИК,

доцент кафедри.

"НЕВІДКЛАДНА ВІЙСЬКОВА ХІРУРГІЯ"

● На вашу книжкову полицю

Представляємо увазі читачів фаховий посібник для військових лікарів "НЕВІДКЛАДНА ВІЙСЬКОВА ХІРУРГІЯ" (вид. 4-те, 2013.– 568 с.), переклад якого здійснено за наукової редакції доцентів В.В. ЧАПЛИКА та П.В. ОЛІЙНИКА

Російська агресія в Криму та на Донбасі висвітлює багато проблем української армії, серед яких – організація медичної служби. Лікарі, які захищають незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, надають медичну допомогу пораненим у зоні АТО, застосовують методи воєнно-польової хірургії.

Посібник "Невідкладна військова хірургія" – надзвичайно цінна допомога українським лікарям. Він написаний на основі досвіду американських військових лікарів й опирається на

реальний бойовий досвід, здобутий армією США під час воєнних конфліктів в Афганістані та Іраку. Книга є перекладом з четвертого, доповненого американського видання, підготовленого фахівцями Науково-дослідного центру американської військової медицини Інституту Бордена (Borden Institute) – підрозділу Управління військово-медичної служби сухопутних військ США, м. Фолс-Черч, штат Вірджинія. Американсько-українська медична фундація (AUMF) отримала дозвіл на переклад та видання підручника від Інституту Бордена. Переклад здійснено Видавничим домом "Наутітус" (м. Львів).

Підручник складається з 36 розділів, в яких представлено найновіші наукові медичні дані, докладно описано діагностику і особливості лікування травм різних систем та анатомічних ділянок людського організму, правила сортування, евакуації поранених. Наприкінці книги вміщено додатки щодо медичної етики, військово-медичної термінології тощо.

Майже весь наклад книги був переданий безпосередньо в руки лікарям, які рятують життя українським пораненим у зоні АТО. Частина накладу передано в бібліотеку ЛНМУ імені Данила Галицького для потреб студентів, які активно використовують цей посібник для підготовки до занять на кафедрі медицини катастроф та військової медицини.